

2. februar 2023

Et nyt koncept for naturnationalparker

Med den ny regering har vi fået et nyt regeringsgrundlag, der giver mulighed for at gentænke konceptet bag naturnationalparkerne, så man med få justeringer af eksisterende lovgivning undgår udfordringer med dyrevelfærd og manglende lokal opbakning, og samtidig understøtter målet om mere (og mere sammenhængende) natur, bedre biodiversitet, klimamål og beskyttelse af grundvand og drikkevandsproduktion.

Grundlaget for det nye koncept er, at man hverken kan eller skal løse problemerne med biodiversiteten i det åbne land ved at sætte "turbo" på naturen i skovene i et forsøg på at kompensere for landbrugets påvirkning af naturen, den tiltagende urbanisering og mange mennesker på for lidt plads. Man må i fremtiden løse problemerne der, hvor de er i stedet for at gennemføre en plan, hvor man vil "producere" endnu mere biodiversitet i skovene, på trods af at biodiversiteten her i forvejen er høj. Regeringsgrundlagets målsætning om 250.000 ha ny skov og øvrige nævnte arealønsker kan ved implementering være et meget væsentligt bidrag til – over de næste mange år – reelt at løse problemerne i samfundet omkring natur, klima, forurening af drikkevand og vandkredsløbet. Det er på tide at tænke i "flere fluer med et smæk".

Regeringsgrundlaget – naturnationalparker, nationalparker, skovrejsning, natur og drikkevand

Om naturnationalparker og nationalparker lyder det i regeringsgrundlaget "Ansvar for Danmark" fra december 2022: 'De 15 besluttede naturnationalparker skal gennemføres, idet lokale kommunalbestyrelser/byråd involveres i parkernes gennemførelse og fremtidig drift. Dispensationsmuligheden fra dyrevelfærdsloven skal evalueres, så dyrevelfærden sikres i naturnationalparkerne. Der skal etableres lokale bestyrelser med relevant deltagelse efter inspiration fra organiseringen af de fem nationalparker. Der kan udpeges yderligere op til fem områder, hvor der kan etableres naturnationalparker. Der kan endvidere arbejdes på, at der kan udpeges op til tre yderligere nationalparker, f.eks. Åmosen på Vestsjælland m.fl., for at skabe store sammenhængende naturområder, hvor naturen får prioritet".

Om klimamål hedder det bl.a. i regeringsgrundlaget, at Danmark skal være et grønt foregangsland, og at vi samtidig står i en natur- og biodiversitetskrise. Disse forhold skal samtænkes med 70% reduktionsmålet.

Om skovrejsning hedder det bl.a. i grundlaget, at der vil blive fremlagt en plan for etablering af 250.000 ha skov i Danmark, der bl.a. skal bidrage til at nå mål om klimaneutralitet.

Om natur og biodiversitet hedder det bl.a. i grundlaget, at man vil bidrage til EU's biodiversitetsstrategi for 2030 (10% strengt beskyttet natur, 30 % beskyttet natur) ved at lave en samlet lov om natur og biodiversitet med hertil hørende mål.

Om drikkevandsbeskyttelse hedder det bl.a. i grundlaget, at man skal passe bedre på de arealer, hvor oppumpningen af grundvand til fremstilling af drikkevand foregår og samtænke det med etablering af natur og øget økologi. Brancheforeningen DANVA har peget på et areal på landsplan på 200.000 ha – en mere detaljeret kortlægning vil kunne præcisere tallet. Der skal samtidig ske en samtænkning med planerne om udtagning af 100.000 ha lavbundslande og udtagning af randarealer.

Gennemgangen viser med al tydelighed, at der er behov for at samtænke de mange ønskede initiativer – ikke mindst når man tager hensyn til landets begrænsede størrelse. Der skal tænkes i "flere fluer med et

smæk”, hvilket er helt i overensstemmelse med regeringsgrundlaget som citeret ovenfor under **Om klimamål**.

Og det er her et nyt koncept for naturnationalparker kommer ind i billedet. Tankerne bag parkerne kan fastholdes og arealerne for disse arealer kan udvides således, at vi reelt får mere natur, der både understøtter biodiversitet og mere sammenhæng i naturen, understøtter klimamål, hensynet til rent grundvand og befolkningens ønsker om bedre rekreative muligheder.

Men det kræver, at man samtidig fra politisk hold er indstillet på at forlade tankerne om høje hegn og indførelsen af ikke-hjemmehørende dyr. Græsning med store dyr som køer og heste kan sagtens foregå i det nye koncept om naturnationalparker – men bag lave hegn.

Fordele ved at undlade hegn i naturnationalparker:

- Reelt mere areal til naturen – ikke behov for tracé ved hegn, parkeringspladser mv.
- Ingen indførelse af ikke-hjemmehørende dyr som elg og bison
- Dispensation fra dyrevelfærdsloven er unødvendig
- Lokal opbakning
- Skovens store vilde pattedyr kan bevæge sig frit, og folks adgang besværliggøres ikke
- Mindre risiko for sygdomme og skadedyr (parasitter, flåter, hjortelusfluen mv) grundet mindre dyretæthed
- Aktiviteter i skoven uden begrænsninger (børnehaver, handikappede, orienteringsløb, hundeslædekørsel, hestevognskørsel, hundeluftning etc.)
- Ingen udgifter til etablering, vedligehold og tilsyn med hegn
- Ingen risiko for, at dyr sidder fast i hegnet
- Ingen dyr bliver fanget mellem vej og hegn – minimeret risiko for trafikulykker
- Ingen hindring for en sammenhængende natur

Indholdet i det nye koncept for naturnationalparker

Udgangspunktet for det nye koncept for parkerne er samtænkning og god samfundsøkonomi, fordi udpegede arealer for parker ikke kun – som nu – har én funktion (højere biodiversitet), men hvor udpegningen også sker med stor fokus på andre hensyn og problemstillinger, som samfundet står overfor.

Tidshorizonten for implementeringen af en ændret forvaltning af naturen med større fokus på biodiversitet og naturlige økosystemer skal samtidig strækkes ud over en længere periode på mindst 15 – 20 år. Det tager mellem 50 og 100 år før en skov har fundet en ny balance. Det voldsomme hastværk med at indføre helt ny natur medfører en betydelig risiko for, at der er flere ulemper end fordele. Man kan sige, at ”smider man en håndgranat” i naturen, er det ikke sikkert, at resultatet er en forbedring, men hvis man indfører konceptet over en tidsperiode, der er sammenlignelig med skovens udvikling, er det muligt at justere indsatsen som følge af de erfaringer, man løbende gør sig.

Afsættet er regeringsgrundlaget, de nuværende udpegede (og de 5 kommende) naturnationalparker fastholdes med den forskel, at der ikke opføres høje hegn eller indsættes dyr, der ikke er hjemmehørende. Der kan opsættes lave trådhegn med store græssende dyr, (fortrinsvis kvæg), der vælges med henblik på

mindst mulig risiko for konfrontationer. Der skal være gode adgangsforhold (på egen risiko) til de indhegnede arealer.

Ifølge en af Danmarks førende biodiversitetsforskere, Carsten Rahbek, professor på KU og medlem af den videnskabelige arbejdsgruppe for naturnationalparker, er der ikke faglig enighed om, hvorvidt hegn og vildtlevende dyr er nødvendigt for at skabe bedre natur. Ifølge Rahbek kan store græssende dyr gøre gode ting, men hegn kan gøre dårlige ting, og ingen andre lande i verden har som overordnet strategi at hegne deres natur ind.

Når der ikke er entydig videnskabelig dokumentation for, at hegn og store græssende dyr er en forudsætning for bedre biodiversitet, hvorfor så indføre denne forvaltning, når der er store lokale konflikter i forbindelse med konceptet. Den videnskabelige arbejdsgruppe for naturnationalparker understreger i notat fra 1. møde i gruppen, at den lokale forankring er vigtig, og at den globale erfaring er, at "conservation without people" ikke er bæredygtig.

Begrænses hegn i parkområderne til (typisk) mindre områder med lave hegn, kan kvæg græsse, uden at der skal dispenseres for den gældende dyrevelfærdslov. Uden høje hegn elimineres tillige diskussionen om udsætning af ikke hjemmehørende dyr som elge og bison, som forsvandt fra den danske natur af naturlige årsager for flere tusinde år siden.

Naturnationalparkerne bør i en længere overgangsperiode drives som mosaikskove, hvor der både gives plads til helt urørte områder og områder med hugst baseret på principperne bag biodiversitetsskov. Nye undersøgelser indikerer klart, at Naturstyrelsens målrettede driftstiltag for en rigere natur siden 1990 har ført til, at biodiversitetens tilbagegang i vores skove og på vores naturarealer generelt er vendt og flere arter, der tidligere har været betragtet som udryddede, er kommet tilbage.

Når nye skovområder i henhold til regeringsgrundlaget er etableret og efter en årrække begynder at bidrage til produktion af træ til bæredygtigt byggeri, møbler, energi m.m., afvikles skovdriften i naturnationalparkerne. Afviklingen sker i takt med, at produktionen i nye skovområder stiger, så den nationale produktion af træ som et minimum bevares på samme niveau, som den er i dag. I en tid, hvor den globale efterspørgsel af træ vokser, er opretholdelsen af en indenlandsk træproduktion vigtig, både for klimaet, naturen og for at undgå at behovet for import af træ stiger yderligere. Danmark importerer i dag 75% - 80% af det samlede forbrug.

I randområder til de allerede udpegede naturnationalparker foretages en kortlægning/vurdering (se senere) af mulighederne for at tilkøbe arealer, der vil kunne understøtte natur i de allerede udpegede parker med udgangspunkt i de i regeringsgrundlaget nævnte ønsker til arealanvendelse for i videst muligt omfang at "slå flere fluer med et smæk".

I denne kortlægning ses også på muligheden for at etablere korridorer i landskabet for at skabe sammenhæng mellem udlagte naturnationalparker og øvrige eksisterende, væsentlige naturområder (eksisterende skove, eng- og moseområder mv.). Sammenhængende naturområder, der er væsentligt større end de indtil nu udpegede naturnationalparker, er som nævnt i notatet fra 1. møde i den videnskabelige arbejdsgruppe et udtalt ønske. Når der ikke opsættes høje hegn, vil f.eks. hele Gribskov kunne inddrages som naturnationalpark, hvilket vil gøre naturnationalparken i Gribskov fire gange større end den hidtidig planlagte og sikre sammenhæng med det omgivende landskab.

Udpegning af nye naturnationalparker sker efter samme fremgangsmåde som for de eksisterende. Forholdet mellem nuværende og kommende nationalparker og naturnationalparker er som hidtil, at

naturen har en særlig fortrinsret i naturnationalparker, hvor der skal tages særligt hensyn til biodiversitet, og hvor forstyrrelser gennem menneskelig aktivitet minimeres, men hvor adgang samtidig sikres.

Det nye koncept for naturnationalparker skal således ses som et væsentligt nationalt bidrag til at opfylde EU-målsætningen om mere beskyttet natur. Vildtet kan bevæge sig frit i skovene uden begrænsninger af høje hegn. Den langsigtede afvikling af hugst vil føre til naturlige økosystemer og ægte vild natur i modsætning til de eksisterende oplæg til etablering af naturnationalparker, hvor der ifølge den videnskabelige gruppe vil være tale om, at "man med etablering af naturnationalparker opererer med et menneskeligt design, der tilnærmet fungerer som et naturligt økosystem". Det er ikke nødvendigt med yderligere ændringer af naturnationalpark-lovgivningen, da den nuværende lovgivning ikke fordrer opsætning af høje hegn.

Organisering, tidshorisont og finansiering

Staten nedsætter et ekspertpanel, hvis formål er at udpege randområder omkring allerede eksisterende naturnationalparker og muligheder for at etablere korridorer mellem eksisterende naturnationalparker og andre væsentlige naturområder – med udgangspunkt i mål oplistet i regeringsgrundlaget for udpegning af arealer til de forskellige formål.

Dette ekspertpanel består udover Staten (Naturstyrelsen/Miljøstyrelsen) af repræsentanter fra involverede kommuner, centrale organisationer og diverse interessenter (DN, Landbrug og Fødevarer, Friluftsrådet, dyrlæger, forstfolk, forskere, drikkevandsbranchen mv.).

Udpegningen sker indenfor en periode af 2 år fra opstart. Der foregår en samtidig involvering af naboer og andre lokale aktører i processen omkring udpegning af arealer samt en høring, når der foreligger et udkast til udpegning.

Herefter kan anskaffelse/opkøb af arealer starte. Dette vil være en langstrakt proces, idet udgangspunktet bør være frivillighed.

Finansiering sker gennem de af Regeringen afsatte midler på de oplistede ønsker i regeringsgrundlaget til arealafsættelse. Fondsmidler og takstmidler (sikring af drikkevand) er også oplagte muligheder.

Uanset at det moderne samfund har meget travlt med at gennemføre planlagte projekter for at opnå et hurtigt resultat, så er vilkårene at skoven og naturen i skoven udvikler sig meget langsomt. Når det samtidig kan dokumenteres, at biodiversiteten i skovene har det fint, er der derfor god tid til at gennemføre den ovenfor foreslåede plan, og samtidig eliminere risikoen for, at et helt nyt paradigme for naturen, der indføres på 2 – 3 år, viser sig at gøre mere skade end gavn.

På vegne af Faggruppen bag Nyt koncept for naturnationalparker

Jens Andersen, Kagerup Park 7, 3200 Helsingør

Henrik Carlsen, Egedalen 17, 3200 Helsingør

Faggruppen består af forstfolk, biologer, zoologer, ingeniører, professorer m.v.